

КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ІВАНА ОГІЄНКА

Педагогічний факультет

Кафедра образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та
реставрації творів мистецтва

До захисту допущено
Завідувач кафедри
_____ Урсу Н.О.
« ____ » _____ 2020 р.

Дипломна робота бакалавра

з теми

**СУЧАСНІ ПРИЙОМИ МЕТАЛОПЛАСТИКИ В ЮВЕЛІРНОМУ
ДИЗАЙНІ**

Виконала: студентка 4 курсу галузі знань
0202 Мистецтво напряму підготовки
6.020208 Декоративно-прикладне мистецтво
денної форми навчання

Іванчук Оксана Богданівна

Керівник:

Луць С.В., кандидат мистецтвознавства,
старший викладач

Рецензент:

Гуцул І.А., кандидат мистецтвознавства,
доцент

Кам'янець-Подільський

2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ОСНОВНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ ХУДОЖНЬОГО МЕТАЛУ В КОНТЕКСТІ ЮВЕЛІРНОГО МИСТЕЦТВА ТА ДИЗАЙНУ	5
1.1 Зарубіжний художній метал та ювелірство	5
1.2 Тенденції поступу сучасного ювелірного мистецтва та дизайну	15
Висновок до розділу 1.....	19
РОЗДІЛ II. МЕТАЛОПЛАСТИКА ТА ДИЗАЙН ЮВЕЛІРНИХ ВИРОБІВ...	21
2.1 Технології художнього металу як основа ювелірства.....	21
2.2 Інновації в дизайні ювелірних виробів.....	30
Висновок до розділу 2.....	36
РОЗДІЛ III. ПРИНЦИПИ ТА МЕТОДИ ФОРМОТВОРЕННЯ В СУЧАСНОМУ ДИЗАЙНІ ЮВЕЛІРНИХ ВИРОБІВ.....	38
3.1 Специфіка формотворення та аналіз процесів виготовлення ювелірних виробів.....	38
3.2 Поєднання технік та прийомів металопластики в ювелірному дизайні.....	46
Висновок до розділу 3.....	53
ВИСНОВКИ	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	56
ДОДАТКИ.....	62

ВСТУП

Актуальність дослідження полягає у пошуку нових дизайнерських рішень та прийомів при створенні сучасних ювелірних виробів, які безперечно пов'язані з новітніми способами їх обробки. Такі методики сприяють збільшенню варіативності конструкції, форми і геометрії, якості декоративної поверхні (тоном, кольором, фактурою), які допомагають розкрити винятковість витвору, його глибинну сутність та покращити споживчу властивість. Ювелірне мистецтво являється одним з найдавніших і широко розповсюджених видів декоративно-прикладного мистецтва. Воно втілює у собі естетичну красу, художню виразність та гармонію. Художні вироби з металу у процесі свого розвитку набувають глибокого змісту, у їх специфічній творчій мові, відтворюються сутнісні ознаки національного художнього мислення, світовідчуття й світорозуміння.

На українських ювелірних підприємствах в останнє десятиліття широкого поширення набули складнопрофільні, різнофактурні і тонкостінні вироби з вигинами, ажурними та легкодеформовними елементами. Застосовуючи такі форми і особливості поверхні ускладнюють застосування традиційних технологій декорування, проте дозволяють використовувати новітню декоративну обробку.

Сучасна ювелірна галузь України перебуває на тій стадії розвитку, коли підприємства для досягнення успіху на ринку повинні приділяти увагу не тільки дизайну, а й насамперед технологічним процесам. На теперішній час питання їх використання при обробці художнього металу в ювелірній справі вивчені недостатньо. Застосовані технології металопластики передбачають ряд художніх і технологічних проблем, які вимагають розробки науково-методичного забезпечення, що дозволяє моделювати декоративні і фізико-механічні властивості поверхні. Пошуки оригінальних авторських вирішень зумовили експериментальність у застосуванні матеріалів, поєднання в одному виробі їх нетипових видів, відродження різноманітних технік, характерних для попередніх періодів, зокрема техніки

гарячої емалі. Завдяки таким підходам до створення ювелірних виробів вони сприймаються як самодостатні твори мистецтва зі специфічним естетичним та філософським змістом, відображають цілісність авторської ідеї.

Мета дослідження – дослідити і проаналізувати специфіку сучасних прийомів металопластики в ювелірному дизайні.

Завдання дослідження:

1. Дослідити та систематизувати наявну джерельну базу.
2. Визначити специфіку сучасних прийомів металопластики в ювелірному дизайні.
3. Розглянути та проаналізувати традиційні та інноваційні методи формотворення в ювелірному мистецтві.
4. Окреслити методологічні особливості прийомів металопластики в ювелірному дизайні.

Об’єкт дослідження – твори художньої металопластики в ювелірному дизайні.

Предмет дослідження – технології та сучасні прийоми ювелірного мистецтва та дизайну металопластики.

Практичне значення роботи. Результати дослідження можуть бути використані для розробки навчальних програм з новітньої історії декоративно-прикладного мистецтва та дизайну для студентів художніх спеціальностей.

Структура і обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Обсяг роботи 60 сторінок.

ВИСНОВКИ

Ювелірне мистецтво як вид декоративно-ужитковогої творчості служить сферою створення предметних естетичних цінностей, будучи однією з найбільш досконалих форм праці людини, а також виконує ідеологічні і пізнавальні завдання. Металопластика в контексті ювелірного дизайну відбиває моральний зміст певної доби, філософські ідеї, її соціальний розвиток. Вона досить потужно діє на почуття і думки людей. У кращих творах майстрів ХХ ст., а також ХХІ ст. органічно поєднується зміст, форма, техніка та технологія виконання з функціональним та декоративним призначенням. Ні форма виробів, ні характер їх виконання, ні матеріал ніколи не залишалися незмінними, оскільки кожен майстер, володіючи традиційними основами ювелірної справи, завжди вносив у витвір щось своє, надаючи витвору унікальності, дещо авангардне, проте водночас зберігаючи природність матеріалу.

Конкретні історико-соціальні фактори зумовлювали періоди спадів і піднесенень у галузі ювелірного мистецтва. Та попри все, ніколи не підтверджувалась думка щодо відмирання традицій ювелірної металопластики в Україні.

Проводячи грань між формотворчими й орнаментуючими технологіями, окрім функціонального, треба відмітити ще один аспект: металообробка стала ювелірною справою не за функцією, а за суттю, лише після збагачення декоруючими технологіями. В Україні для оздоблення виробів у різні часи застосовували гравірування, карбування, позолоту, філігрань, фініфть, чернь, тиснення, емаль, штампування, травлення та ін. Одним з важливих елементів металопластики є якісне, високопродуктивне і безпечне виконання робіт в техніці художнього кування, яке можливе за наявності необхідного набору ковальського інструменту і пристосувань. На сьогоdnішній час ковальський інструмент ділять на три групи, за призначенням – основний; допоміжний; контрольно-вимірювальний.

Сьогодні з'являються безліч нових імен майстрів майже у всіх європейських країнах і кожен з них намагається внести якусь частку своєї особистості в ювелірне мистецтво, прагне збагатити його виражальні можливості на крок вперед, у новий, сучасний образ. Складність загальної системи збільшувала драматичне протистояння інтернаціоналістичних тенденцій і прагнення до національного самоутвердження. Розповсюдження універсальних виробничих стандартів, розвиток глобальних інформаційних мереж, зростання доступності прямого знайомства з новими культурами слугували міжнародному поширенню системи цінностей. Але однією з граней культури сторіччя є прагнення нації до самоідентифікації, в чому можемо переконатися на прикладі України із здобуттям незалежності.

Мистецтво художнього ювелірного ремесла на зламі XX – XXI ст. підійшло до нових можливостей співпадіння мети і результату саме завдяки наявності нових технічних засобів, комп'ютеризації, застосуванню найсучасніших верстатів, прес-молотів, різноманітних пристроїв для обробки металів та ін., що забезпечують скорочення кількості часу, а також зусиль самого митця, але зберігає стару технологію в цілому. На межі XX – XXI ст. художник-ювелір, створюючи той чи інший образний твір, спирається на своє відчуття, переживання, вміння володіти матеріалом та технікою, винаходить саме той образ, ту форму художнього вираження, явища власного внутрішнього походження.

Дана дипломна робота спрямована на вивчення сучасних прийомів металопластики в контексті ювелірного дизайну. Розглядається основні етапи розвитку художнього металу, технології та інновації в дизайні ювелірних виробів, принципи та методи їх формотворення. В основі завдання було вивчення та аналізування наукової літератури по даній темі, висвітлення специфіки сучасних прийомів металопластики в ювелірному дизайні; розгляд та аналіз традиційних та інноваційних методів в ювелірному мистецтві; окреслення методологічних особливостей прийомів металопластики в ювелірному дизайні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авраменко О. Підготовка кваліфікованих робітників ювелірного профілю на підприємствах і в професійно-технічних навчальних закладах України : автореф. дис.канд. мистецтвознав / О. Авраменко. – Київ, 2011. – 16с.
2. Антонович Є. А. Декоративно-прикладне мистецтво: Навч. посібник / Є. А. Антонович., Р. В. Захарчук-Чугай., М. Є. Станкевич. – Львів : Світ, 1992. – 272с.
3. Антонович Є. А. Декоративно-прикладне мистецтво з практикумом у навчальних майстернях: Навч. посібник /Є. А. Антонович., М.Р. Селівачов. – К.: РНМК, 1993. – 115с. 3 Асеев Ю. С. Джерела: Мистецтво Київської Русі / Ю. С. Асеев .– К.: Мистецтво, 1980. – 214с.
4. Басанець Т. Художні вироби з кольорових металів / Т. Басанець., Н. Січкарьова // Народна творчість та етнографія. – 1993. – № 5-6. – С. 46-50.
5. Балецкий В. С. Синтетические аналоги и имитации природных камней / В. С. Балецкий, Е. Е. Лисицина. – М.: Недра, 1981. – 242с.
6. Бреполь Э. Теория и практика ювелирного дела / Э. Бреполь. – Л.: Машиностроение, 1982. – 140с.
7. Буканов В.В. Цветные камни. Энциклопедия / В.В.Буканов. – Санкт-Петербург, 2008. – 416с.
8. Все о самых знаменитых драгоценных камнях. Иллюстрированная энциклопедия. – Вильнюс: UAB «Bestiary», 2012. – 96 с.
9. Вудинг Р. Закрепка бриллиантов. Профессиональный подход / Р.Вудинг. — Омск : Делал-Пресс, 2005. — С. 18.
10. Грилихес С.Я. Обезжиривание, травление и полирование металлов / Под ред. П.М.Вячеславова. Изд. 5-е, перераб. и доп. – Л.: Машиностроение, 1983. – 101с.
11. Гураль С. Самые известные драгоценные камни. Путеводитель-определитель/С. Гураль. – М.: Эксмо, 2011. – 144 с.

12. Джинкс Мак Грас. Декоративная отделка ювелирных изделий / Мак Грас Джинкс. – М.: АРТ–РОДНИК, 2007. – 128с.
13. Драгоценные камни. Гид по миру ювелирных секретов. – М.: ЭКСМО, 2011. – 288 с.
14. Дронова Н. Ювелирные изделия. Справочник. Энциклопедия: Классификация. Описание. Оценка/ Н. Дронова. – М.: Издательский центр «Ювелир», 1996. – 325 с.
15. Кара-Васильева Т. Декоративне мистецтво України ХХ століття / Т. Кара-Васильева., З. Чегусова. — К. : Либідь, 2005. — С. 262.
16. Кравченко М. Авторські художні прикраси в Україні (кінець ХХ — початок ХХІ ст.) / М. Кравченко // Образотворче мистецтво. — 2012. — № 3—4. — С. 36—37.
17. Кравченко М. Я. Мистецтво прикрас в Україні останньої третини ХХ – початку ХХІ століття: європейський контекст, художні особливості, прсоналії : дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.06 «Декоративне і прикладне мистецтво» / Кравченко Марта Ярославівна ; Львівська національна академія мистецтв. – Львів, 2017. – 200 с.
18. Конунников, В. В. Формирование профессиональной готовности инженеров-технологов к художественной обработке материалов на основе модульного подхода: автореф. дис. канд. техн. наук / В. В. Конунников. – Магнитогорск, 2007. – 23 с.
19. Корнилов Н. Ювелирные камни/Н. Корнилов, Ю. Солодова. – К.: Недра, 1983. – 239 с.
20. Коротаева, Н. Ф. Разработка методик проектного моделирования в дизайне изделий из металла: автореф. дис. канд. техн. наук / Н. Ф. Коротаева. – СПб., 2008. – 20 с.
21. Куманин И. Материалы для ювелирных изделий / И. Куманин, Б. Лившиц. – М.: Астрель, 2013. – 290 с.

22. Лившиц В. Художественное литье. Материалы. Технология. Практика: Учебник для вузов / Лившиц В. – М.: Рипол классик, 2004. – 192с.
23. Лукашкин, Н. Д. Художественная обработка металлов давлением / Н. Д. Лукашкин, Л. С. Кохан, Н. А. Мочалов. – М.: Экомет, 2006. 44 – 5 с.
24. Луць С. В. Особливості традиційних та інноваційних технологій, та методів в творчості Класичного ювелірного Дому «Лобортас» / С. В. Луць // Народознавчі зошити / Інститут народознавства НАН України. – Львів, 2014. – Вип. 5. – С. 1073–1079.
25. Луць С. Технології художнього металу як фактор розвитку сучасного ювелірного мистецтва України // Художній метал: візії майбутнього Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Івано-Франківськ, 3-4 травня 2019 р. – Івано-Франківськ: Мантикора, 2019. С 53 – 56;
26. Луць С. Ювелірне мистецтво України на зламі ХХ – ХХІ ст.: генезис поступу // Деміург: ідеї, технології, перспективи дизайну : наук. журн. Вип. 3 / М-во освіти і науки України, М-во культури України, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ : Вид.центр КНУКіМ, 2019. С. 93–111.
27. Мак Грас, Д. Декоративная отделка ювелирных изделий / Джинкс МакГрас. – М.: Арт-родник, 2007. 1 – 28 с.
28. Малышев В. Серебро/В. Малышев, Д. Румянцев. – М.: Металлургия, 1976. – 312 с.
29. Марченко В. И. Ювелирное дело / В. И. Марченко. – М.: Высшая школа, 1984. – 254с.
30. Миллер Д. Модерн. Путеводитель коллекционера / Д. Миллер. — М. : Астрель, 2005. — С. 145—152.
31. Музей коштовностей України. – К.: Мистецтво, 2004. – 463с.
32. Назимок М. М. Золотарство в Україні. – Київ : Видавнича компанія «Воля», 2003. – 254 с.
33. Сіменс Р.Ф. Порооди і мінерали / Р.Ф.Сіменс. – Львів, АртМедіа, 1997. – 64с.

34. Пасічник Л. «Квадра міні-метал. Ювелірне – мистецтво – міні-емалі». Київ: Арталекспронт. 2014. – 64 с.
35. Пасічник Л. Ювелірне мистецтво в контексті художнього процесу останньої чверті ХХ – початку ХХІ століття (за матеріалами виставок Києва). Українське мистецтвознавство, 2012. – С. 27 – 36.
36. Пасічник Л. В. Ювелірне мистецтво України ХХ–ХХІ століть: монографія /Л. В. Пасічник. – Київ : Наукова думка, 2017. – 302 с.
37. Рукотворний світ. (Випуск 4). Київ: Ковальська майстерня.
38. Петров, А. А. Цветовой дизайн металлических художественных изделий: автореф. дис. канд. техн. наук / А. А. Петров. – М., 2005.
39. Пирайнен, В. Ю. Материаловедение и технологические основы дизайна художественных и технических изделий: автореф. дис. канд. техн. наук / В. Ю. Пирайнен. – М., 2005.
40. Пономарев В. Тайны золота /В. Пономарев. – Донецк: ООО ПКФ «БАО», 2006. – 288 с.
41. Постникова-Лосева М. М. Золотое и серебряное дело XV–XX вв. / М. М. Постникова-Лосева, Н. Г. Платонова, Б. Л. Ульянова. – М.: Наука, 1983. – 398 с.
42. Пыляев М. Драгоценные камни. Их свойства, местонахождение и применение/М. Пыляев. – СПб.: СЗКЭО, М.: «ОНМКС», 2008. – 192 с.
43. Раффаэлли М. Ювелирные украшения. Искусство выбирать лучшее/ М. Раффаэлли. – М.: ЭКСМО, 2015. – 208 с.
44. Русакова А. Ювелирные изделия / А. Русакова. – М.: Мир энциклопедий Аванта, 2008. – 184 с.
45. Триколенко С. Поєднання природних матеріалів у виробках ювелірної майстерні «Yershov» / Софія Триколенко // Сучасні технології та особливості видобутку, обробки і використання природного каміння. — Київ :ДГЦУ, 2016. — С. 43—45.
46. Тимощук Н. Ювелирные тайны / Н. Тимощук. – Казань: Филиал ОАО «ТАТМЕДИА» «ПИК «Идел-Пресс», 2012. – 256 с.

47. Тойбл К. Ювелирное дело / К. Тойбл. – М.: Легкая и пищевая промышленность, 1982. – 200 с.
48. Файсон Н. Величайшие сокровища мира / Н. Файсон. – М.: БММ, 1996. – 160 с.
49. Флеров А.В. Материаловедение и технология художественной обработки металлов / А. В. Флеров. – М.: Высшая школа, 1978. – 98с.
50. Флеров А. В. Художественная обработка металов (практические работы в учебных мастерских) / А. В. Флеров. – М.: Высшая школа, 1976. – 223 с.
51. Хохляйтнер Р. Драгоценные и полудрагоценные камни. Иллюстрированный справочник / Р. Хохляйтнер. – Харьков-Белгород: «Издательство семейного досуга», 2011. – 255 с.
52. Чегусова З. А. Декоративне мистецтво України кінця ХХ століття. 200 імен : альбом-каталог /З. А. Чегусова. – Київ : ЗАТ «Атлант Юем СІ», 2002. – 511 с.
53. Шафран Р. Особливості професійного ювелірного мистецтва Львова кінця ХХ ст. / Р. Шафран // Вісник ЛНАМ. — Львів : ЛНАМ, 2008. — С. 80—102. — (Спецвипуск 5).
54. Шмагало Р. Т. Енциклопедія художнього металу / Р. Т. Шмагало. – Львів : Априорі, 2015. – Т. 1 : Світовий та український художній метал. Класифікація, термінологія, стилістика, експертиза. – 420 с., 1780 іл.
55. Шмагало Р. Т. Художній метал України ХХ – поч. ХХІ ст. Енциклопедія художнього металу. /Р.Т. Шмагало. – Львів : Априорі, 2015. Т. 2. – 276 с., 668 іл.
56. Шмагало Р. Ювелірне мистецтво України: авторський пошук і ринок / Р. Шмагало // Образотворче мистецтво. — 2012. — № 3—4. — С. 34-35.
57. Шнайдер Г. А. Основы художественной обработки металла /Г. А. Шнайдер. – К.: Высшая школа, 1988. – 168с.

58. Ювелирное искусство и материальная культура. – СПб.: Изд-во Гос. Эрмитаж, 2003. – 148 с.

59. Янг А. Ювелирные техники. Энциклопедия. Справочник по выбору и использованию материалов, камней и оправ / А. Янг. – М.: Арт-родник, 2009. – 256 с.